

UTJECAJ COVID - 19 NA DIONIČKA TRŽIŠTA U EUROPI

Tomašević, Nikola

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:984711>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij poslovne ekonomije

**UTJECAJ COVID - 19 NA DIONIČKA TRŽIŠTA
U EUROPI
ZAVRŠNI RAD**

Kolegij: Platni promet

Mentor: Izv. Prof. dr. sc. Mihovil Anđelinović

Student: Nikola Tomašević (0016120031)

Zagreb, kolovoz. 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij poslovne ekonomije

**INFLUENCE OF COVID-19 ON STOCK
MARKET IN EUROPE**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Platni promet

Mentor: Izv. Prof. dr. sc. Mihovil Anđelinović

Student: Nikola Tomašević (0016120031)

Zagreb, kolovoz. 2020.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. PREDMET I CILJ SEMINARSKOG RADA.....	1
1.2. IZVORI I METODOLOGIJA PRIKUPLJANJA PODATAKA I INFORMACIJA	2
2. DIONICA.....	3
2.1. Povijest dionica	4
2.2. Isprava o dionici	5
3. Burza	7
3.1. Povijest burze.....	8
3.2. Burze vrijednosnih papira	9
3.2.1. Najpoznatije burze u svijetu.....	9
3.3. Članovi burze	14
4. BURZOVNI INDEXI	15
4.1. Najveći burzovni indexi.....	15
4.2. Europski burzovni indeksi	17
4.2.1. Euro Stoxx 50.....	17
4.2.2. DAX	18
4.2.3. FTSE 100.....	18
4.2.4. CAC 40.....	20
4.2.5. SMI 20	21
4.2.6. CROBEX I CROBEX 10	22
4.3. TRGOVANJE NA BURZAMA	23
5. Utjecaj Covida 19 na dionička tržišta u Europi	25
5.1. Euronext Paris	25
5.2. Frankfurter Wertpapierbörse	27
5.3. EURO STOXX 50.....	29
5.4. London Stock Exchange	30
5.5. SIX Swiss Exchange	33
5.6. Zagrebačka burza	35
6. ZAKLJUČAK.....	37
7. LITERATURA	39
POPIS SLIKA	42
POPIS TABLICA.....	42

1. UVOD

Nacionalna gospodarstva i svjetsko gospodarstvo u cijelini ovise o procesu trgovanja u sustavu međunarodne razmjene, koja se odvija na burzi. Burza je u današnje vrijeme mjesto najbržih promjena cijena ujedno mjesto gdje se koncentrira svjetska ponuda i potražnja različitih vrsta roba. Dionica je vrijednosni papir koji služi vlasniku kao dokaz za vlasništvo nad dijelom trgovačkog društva registriranog kao dioničko društvo. Ona dodjeljuje prava i obveze imatelju prema društvu. Dionica je dugoročni instrument financiranja bez roka dospjeća¹.

Zbog zainteresiranosti za burzom, dionicama, njenim poslovanjem i utjecajem poslovanja na gospodarstvo te šokantnim promjenama odnosno drastičnim padom koji se dogodio u 2020. Godini pišem rad “Utjecaj Covid-19 na dionička tržišta u Europi”.

1.1. PREDMET I CILJ SEMINARSKOG RADA

Predmet ovog rada je definiranje dionica, odnosno kada i gdje se dionica prvi put pojavljuje, što dionica omogućuje imatelju dionice, što su dividende te kako se i kolikoj mjeri trguje s dionicama. Objasniti ćemo gdje se trguje dionicama, tko su osobe koje posluju s njima u tom kontekstu pojasniti tržište te pojmove kao što je “bikovsko” ,a što “medvjede” tržište, te prikazati povijest naše najpoznatije Zagrebačke burze. Objasniti ćemo što su to index fondovi, najpoznatije index fondove DAX, EURO STOXX 50, SMI 20, CAC 40, FTSE 100 i najpoznatiji Hrvatski index fond CROBEX. Također prikazat ćemo kretenje na tržištima prije i za vrijeme pandemije COVID-a 19 u aktualnoj godini.

Te sama srž rada će prikazati devijacije u poslovanju koje su nastale početkom pandemije te nagli pad cijena koji je po mišljenju nekih doveo gotovo do sloma tržišta. Zaključkom ćemo se referirati na cijeli rad te pokušati donijeti predikciju što će se događati s dioničkim tržištima u Europi te kolike štete su nastale u gospodarstvima u Europskim državama.

¹ <https://www.erstebank.hr/hr/poslovni-klijenti/financijska-trzista/vrijednosni-papiri/dionice>

1.2. IZVORI I METODOLOGIJA PRIKUPLJANJA PODATAKA I INFORMACIJA

Prilikom izrade završnog rada korištene su brojne znanstvene metode te razne knjige, znanstveni članci, te internetske stranice. Od znanstvenih metoda najvažnije su : deskriptivna metoda, komparativna metoda, metoda analize i sinteze te induktivna i deduktivna metoda. Relevantne knjige i znanstveni članci su navedeni u literaturi.

2.DIONICA

Dio je temeljnog kapitala društva, ujedno je korporacijski vrijednosni papir te skup prava i obveza za osobu koja posjeduje dionicu (dioničar). Ukupna vrijednost svih dionica koje je dioničko društvo izdalo mora biti jednako s temeljnim kapitalom društva. Prva vrijednost po kojoj se dionice izdaju naziva se nominalna koja nije stvarna tj. trenutna vrijednost pošto se sadašnja/ tržišna vrijednost izračunava u svakom trenutku uvjetovana ponudom i potražnjom za njom.²

Dionice su dijelovi vlasništva u nekom poduzeću, prema tome kupnjom dionica preuzimama se udio u vlasništvu poduzeća proporcionalno tome koliko dionica osoba posjedujemo u odnosu na ukupan broj dionica. Vlasnik dionica posjedovanjem dionice ujedno dobiva prava: pravo na donošenje odluka, pravo na isplatu dividende, pravo na učešću u stečajnoj masi u slučaju odlaskom poduzeća u stečaj.³

Prema pravima koja daju, razlikuju se dva roda dionica: redovne i povlaštene dionice.

Postoje dvije vrsta dionica prema rodu, a to su povlaštene i redovne.

Redovne dionice omogućuju imateljima pravo glasovanja na glavnoj skupštini društva, pravo na isplatu dijela dobiti (dividendu) i pravo na isplatu vrijednosti ostatka imovine nakon likvidacije društva.⁴ Dok povlaštene za razliku od redovnih vlasniku dionice osiguravaju unaprijed određenu svotu dividende.

Uz navedene postoje i trezorske, tj. vlastite koje su u vlasništvu d.d-a koje ih je izdalo, na navedene dionice se ne isplaćuje dividenda niti omogućava pravo glasa sve dok je u vlasništvu poduzeća, odnosno d.d-a

Dividenda je dio neto dobiti koja se isplaćuje vlasnicima dionice. Dividende se ne izdaju svake godine pošto se do odluke dolazi ili na godišnjoj skupštini gdje se glasovanjem o tome odlučuje ili ovisno o poslovanju poduzeća, odnosno o tome hoće li doći do ekspanzije poduzeća i povećanja prodaje tj. napretka poduzeća⁵

² <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15291>

³ <https://zse.hr/default.aspx?id=47121#1.1>

⁴ <https://www.hanfa.hr/getfile/39370/%C5%A0to%20je%20dionica.pdf>

⁵ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Dividenda>

Dionicama se trguje na burzi i na OTC-u (engl. over the counter). Odnosno dionicama koje su formalno uvrštene na burzu se trguje na licu mjesta, dok dionicama koje nisu formalno uvrštene na burzu trgujemo putem OTC-a⁶.

Postoje tri vrste vrijednosti po kojima se vrednuju dionice, a to su:

- Tržišna vrijednost
- Knjigovodstvena vrijednost
- Nominalna vrijednost

Tržišna vrijednost dionica je vrijednost kojom je dionica prikazana u datom trenutku na tržištu odnosno burzi tj, vrijednost po kojoj ju možemo prodati ili kupiti .

Do knjigovodstvene vrijednost dionica dolazimo tako da se podijeli vlasnička glavica s brojem izdanih dionica⁷ Što bi značilo ako poduzeće posluje s dobitkom tj. društvo je prosperitetno, vlasnička glavica se povećava a shodno odnosno proporcionalno s njom raste i knjigovodstvena vrijednost. “Vlasnička glavica sastoji se od emitiranih dionica po nominalnoj vrijednosti, kapitalnog dobitka i zadržanih zarada.”⁸

Dok nominalna vrijednost dionice je prva vrijednost, tj vrijednost na koju ona glasi. Ona se izračunava tako da se s temeljni kapital podijeli s brojem izdanih dionica.

2.1.Povijest dionica

Prema nekim izvorima vjeruje se da su prvi vrijednosni papiri bili u optjecaju još u 12. stoljeću na području Venecije, a zvali su se “Monte” (tal. Brdo). Dok glede samih dionica prema podacima se vjeruje da je prva legitimna dionica izdana 1288. Godine u današnjoj Švedskoj. U gradu Falun bio je rudnik bakra koji je trebalo eksploatirati, Kako bi se prikupio novac dionice su se prodavale investitorima te je osnovano prvo dioničko društvo pod imenom “Stor Kpparberg Bergsalg Aktiebolag” koji posluje i dan danas⁹

⁶ Dionicama koje nisu formalno uvrštene na burzu su uglavnom dionice manjih poduzeća koje nisu uspjele ispuniti uvjete uvrštavanja na burzu., prevedeno s <https://www.investopedia.com/terms/o/otc.asp>

⁷ <https://burza.com.hr/portal/vrijednost-dionica/379>

⁸ <https://burza.com.hr/portal/vrijednost-dionica/379>

⁹ <https://bs.wikipedia.org/wiki/Dionica>

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Stora_Enso

Dok prema drugima prva dionica je izdana znatno kasnije, odnosno tek 1606 godine izdana od Nizozemske istočnoindijske kompanije.

2.2. Isprava o dionici

Isprava o dionici je vrijednosni papir koji izdaje korporacija koji se može izdati na nečije ime ili na donositelja, on sastoji se od tri dijela: talona, kuponskog arka i plašta.¹⁰

Plašt je dio vrijednosnog papira koji sadrži podatke o izdavatelju (emitentu), vlasniku, iznosu glavnice, roku povrata, datum kada je vrijednosni papir izdan te faksimil potpisa osoba odgovornih za vrijednosni papir. Uz plašt, vrijednosni papir uključuje i kupone preko kojih se isplaćuju anuiteti¹¹

Kuponski arak je listić koji je povezan s vrijednosnicom na donositelja koji mu omogućuje pravo na dividendu. Kako bi ostvario dividend, donositelj mora odvojiti kupon od vrijednoscine i predate ga izdavatelju vrijednoscine zaduženom za isplatu dividend. Riječ kupon često asocira na same kamate.¹²

¹⁰ <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/isprava-o-dionici>

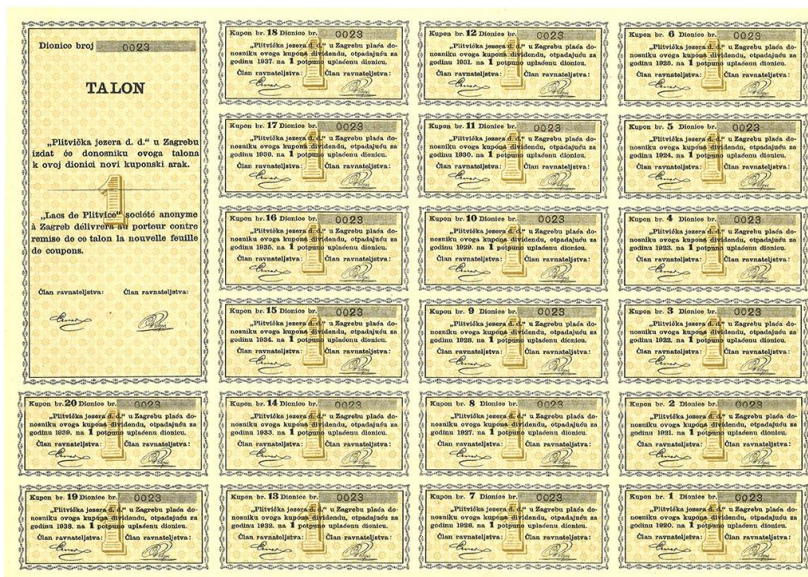
¹¹ <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Pla%C5%A1t>

¹² <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/K/Kupon>

Talon je kupon koji se prilaže uz kuponsku listu dionice, a služi kao isprava za stjecanje novog kuponskog lista prilikom isplate dividende. Ne cirkulira samostalno, te nije vrijednosni već legitimacijski list¹³

Plasht služi kao osnovna isprava, kupon za naplatu dividene, dok talon za preuzimanje novog kuponskog arka kada se svi kuponi jednog arka potroše. Isprava o dionici može biti izdana i prije same uplate, dok kod dionice na donositelja to nije moguće pošto je za izdavanje isprave nužno izvršiti potpunu uplatu. Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima govori da se legitimnom dionicom smatra i ona koja je izdana u elektroničnom obliku.¹⁴

Slika 2. Izgled ispravka o dionici

Izvor: <https://codex-sortium.hr/zanimljivosti>

¹³ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60297>

¹⁴ <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/isprava-o-dionici>

3. Burza

Burza je ustanova, odnosno tržište koji posluje na specifičan način, gdje se danas, u najvećem omjeru trguje vrijednosnim papirima, no uz njih trguje se i sa novcem, devizama i određenom vrstom robe i usluga, u skladu s posebnim uvjetima i pravilima u određeno vrijeme na određenom mjestu.¹⁵

“Burza je centralizirano mjesto razmjene standardiziranih financijskih instrumenata.” Može se reći da je burza posrednik između ljudi koji prodaju svoju robu i/ili usluge s osoba koji ih kupuju. Odnosno “Burza je poduzeće koje primarno bavi organiziranjem tržišta i omogućavanjem pristupima tim tržištima”¹⁶

“Prema predmetu burzovnog poslovanja dijele se na:

- Efektivne (burza vrijednosnih papira)
- Burze dijamanata
- Burza usluga
- Burza zlata
- Devizna burza
- Novčana burza
- Robna burza”¹⁷

Prema Andrijaniću, predmetom poslovanja burze podrazumjevaju su raznovrsni vrijednosni papiri koji obligatorno moraju biti propisani i u skladu sa statutom burze ili nekim drugim zakonskim aktom.

Vrijednosnice ili bilo kojim drugim predmetima se trguje na principu kontinuirane aukcije u toku radnog vremena burze. Na burzama mogu trgovati samo osobe koje su za to ovlaštene, a to su brokeri. Oni su osobe koje imaju osigurano mjesto na burzi tako što “plaćaju članarinu” odnosno kupuju mjesto na određenoj burzi te tako što su vlasnici mjesta na burzi postaju članovi burze. Taj princip poslovanja koristi se od 19. Stoljeća, pošto do tada je svaka osoba mogla trgovati na burzi. Cijene mjesta na burzi su konstantno rasle te je u jednom trenutku¹⁸ mjesto na New York Stock Exchangu iznosilo 4 milijuna dolara, mjesto na burzi se kupuju na

¹⁵ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 177.

¹⁶ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 177.

¹⁷ Dr.Ivo Andrijanić, Poslovanje na robnim burzama, Zagreb, 1997., str.20

¹⁸ <http://finance.hr/tournament/najvece-svjetske-burze-i-banke/>

godišnjoj razini, Danas te cijene nisu toliko u nebesima zbog razvoja IT industrije, te cijene iznose do nekoliko tisuća dolara godišnje. “Bitno je napomenuti da su burze private kompanije koje se i same međusobno natječu na tržištu i spadaju pod lokalne zakone o sigurnosti i trgovanju.”¹⁹

Kada pričamo o izgledu burze i principu poslovanja možemo ju projicirati citirajući dr. Ivana Andrijanića “reprezentativna zgrada koja osim prostorija uprave i ostale administracije ima veliku dvoranu (parket) podijeljenu u nekoliko dijelova i s više zaokruženih prstenova (jama, ringova), u kojoj se u jednom trenutku može naći i nekoliko tisuća ljudi. U toj dvorani za burzovne sastanke vidjet ćete mnoštvo kompjutora s monitorima, veliku elektronsku ploču s kotacijama (izvješćima burze o postignutim cijenama) i, dakako, mnoštvo užurbanih poslovnih ljudi koji nešto izvijuku, nude, kupuju, gestikuliraju, telefoniraju, upisuju na papiriće i na kraju, kad je sve gotovo, odlaze i ponovno se vraćaju drugog radnog dana burze, u vrijeme koje je određeno za trgovanje određenim predmetom burzovnog poslovanja.”²⁰

3.1. Povijest burze

Počeci burze sežu u srednji vijek, odnosno iz sajмова u srednjem vijeku koji su bili rasprostranjeni po svim relevantnijim lučkim gradovima u Europi, a nadasve u Italiji. Prve ozbiljnije burze spominju se u 12. stoljeću u Lyonu, a od prve polovice 15. stoljeća i u drugim europskim većim gradovima. Tadašnje burze bila su mjesta gdje su se trgovci sastajali radi međusobne razmjene dobara, odnosno sklapanja poslova, kroz neko vrijeme u tim poslovima su se našle obveznice i mjenice. Tek kroz neko vrijeme organizirani su objekti u kojima su se održavali sastanci te gdje se trgovalo s tadašnjim vrijednosnicama. Izraz burza počeo se koristiti za sastanke krajem 14. stoljeća u kući pod vlasništvom obitelji Van der Burse koja se nalazi u Brugge-u, no od tamo se sele u Antwerpen gdje je 1531. sagrađena burzovna palača. Prvom svjetskom burzom se smatra upravo ona u Antwerpenu sagrađena 1531. godine. Prva burza u Londonu pod imenom The Royal Exchange sagrađena je 1571. godine. U 17. stoljeću najveći obujam trgovanja se događa u Amsterdamu pa shodno tome Amsterdam je tadašnja glavna burza, gdje se ujedno prvi put pojavljuje trgovanje s dionicama, naročito dionicama Istočnoindijske kompanije. London uvodi trgovanje dionicama 1691. godine, Pariz gradi burzu 1702. godine, Berlin 1739, Beč 1771. godine, dok Trst 1794.

¹⁹ <http://finance.hr/tournament/najvece-svjetske-burze-i-banke/>

²⁰ Dr. Ivo Andrijanić, Poslovanje na robnim burzama, Zagreb, 1997., str.2

Godine. Glede Amerike prve su osnovane pri kraju 18. Stoljeća a to su bile burze u New Yorku i Philadelphiji. U Japanu su bile burze riže u 17. Stoljeću, dok je u Hrvatskoj prva burza osnovana 1918. Godine pod imenom “Zagrebačka burza za robu i vrednote” koja se ukida 1946. godine, te se 1991. Godine ponovo osniva pod imenom “Zagrebačka burza vrijednosnih papira”.²¹

3.2. Burze vrijednosnih papira

Burza vrijednosnih papira je burza na kojoj se posluje s dionicama, obveznicama te ostalim vrijednosnim papirima. Burza vrijednosnih papira uz navedene vrijednoste papire daje mogućnost izdavanja i/ili otkupa ostalih financijskih instrumenata te drugih financijskih poslova koji omogućuju prinose.²² Odnosno “Organizirana burza vrijednosnih papira je tržište, stalno mjesto pod snažnijom ili slabijom kontrolom države, na kojem se susreću kupci I prodavatelji vrijednosnih papira da bi međusobno trgovali, u skladu s pravilima burze, I na kojem se cijene formiraju prema zakonima ponude I potražnje.”²³

3.2.1. Najpoznatije burze u svijetu

Glavna burza na svijetu je New York Stock Exchange (u daljnjem tekstu NYSE) na Wall Streetu. Uz NYSE važno je naglasiti I trgovinske centre u Tokiu, Londonu I Hong Kong-u

3.2.1.1. *New York Stock Exchange*

Najveća I najpoznatija burza na svijetu je zasigurno New York stock Exchange (u daljnjem tekstu NYSE). “Slika parketa NYSE burze, javljanja TV kuća s parketa kao I tradicionalno otvaranje burze od strane poznatih osoba, postala je dio popularne kulture. Iako nije najstarija burza vrijednosnih papira, sigurno se radi o najpoznatijoj I najprepoznatljivijoj burzi na

²¹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10314>

²² https://hr.wikipedia.org/wiki/Burza_vrijednosnih_papira

²³ M.Papuga, S. Orsag, Z. Ardović, A.Mikac, Uvod u financijsko tržište i tržište vrijednosnih papira, Zagreb,, 1990, str. 49.

svijetu”. NYSE je školski primjer kako se kretanja vrijednosti dionica održava stanje u ekonomiji I kako radikalne promjene na tržištu dionica utječe na ekonomiju.

Početak I osnivanje NYSE je 17.5.1792. godine kada je potpisan Buttonwood agreement (naziv Javorov sporazum dobio je jer je potpisan ispod javorova drveta (eng. Buttonwood)) između 24 brokera. Kasnije 8. 3. 1817. Godine udruženje brokera preimenovalo se u New York Stock Exchange I tako je počela era modernog tržišta kapitalizma.

NYSE posjeduje nekoliko burzovnih indeksa od kojih su 3 najrelevantnija, a to su Dow Jones Industrial average indeks, Standard & poor 500 te New York stock exchange composite indeks.²⁴

NYSE je također poznat po svojim market markerima koji su jamac postojanja tržišta. Ako investitor želi prodati ili kupiti neki instrument, a na tržištu ne postoji ponuda ili potražnja od drugih trgovaca, onda će market marker ponuditi cijenu investitoru I tako jamčiti postojanje tržišta. Cijena možda neće biti ona koju investitor želi, ali sama činjenica da je ponuđena cijena, govori da postoji tržište za određeni instrument jer je market marker voljan trgovati po određenoj cijeni.²⁵

Kao centralna svjetska burza za trgovanje dionicama I obveznicama NYSE utječe na to da većina poduzeća koja žele imati svjetski rejting I biti prepoznatljivi u svijetu žele biti izlistani na NYSE-u. Upravo zbog toga postoje rigorozni kriteriji koji određuju uvjete izlistanja I ostanak izlistanja na burzi.²⁶

Članstvo na NYSE, koje donosi ekskluzivno pravo trgovanja na NYSE-u, ograničeno je na 1366 mjesta (prema podacima iz 1990. Godine), a moguće ga je steći ili kupnjom sadašnjeg mjesta koje je iznosilo 625 000 \$ na datum 31. 12. 1987. Ili iznajmljivanjem²⁷.

3.2.1.2. London Stock Exchange

Velika Britanija dugo je vremena bila središte svijeta pa tako I središte svjetskih financija. Do sredine 19. St Velika Britanija bila je najjača industrijska sila sve do razvoja I rasta SAD-a.

²⁴ https://hr.wikipedia.org/wiki/New_York_Stock_Exchange

²⁵ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str.180

²⁶ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str.180

²⁷ M.Papuga, S. Orsag, Z. Ardović, A.Mikac, Uvod u financijsko tržište i tržište vrijednosnih papira, Zagreb,, 1990, str. 58

Trgovanje u Londonu postoji od sredine 17. Stoljeća, a današnja institucija koja se zove London Stock Exchange osnovana je 1801. Godine.²⁸

Ukupna vrijednost dionica kompanija koje kotiraju na LSE u lipnju 2011. Iznosila je 3.75 bilijuna dolara, po čemu je LSE najveća burza po prometu u Europi te četvrta burza u svijetu.²⁹

London Stock Exchange (u daljnjem tekstu LSE) je karakterističan po tome što jasno definira tržište i svrhu tržišta koja su organizirana na burzi. Dok je većina burza podjeljena prema predmetu trgovanja, LSE je podjeljen prema svrsi upotrebe vrijednosnog papira. Prema tome postoje:

- **“Glavno tržište**
- **Tržište potražnje za kapitalom**
- **Tržište za profesionalne investiture PSM tržišta (eng. Professional securities market)**
- **Tržište za posebne fondove SFM tržište (eng. Specialist fund market)”³⁰**

Glavno tržište je centralno mjesto trgovanja vrijednosnim papirima poduzeća koji zadovoljavaju pravila izlistavanja na LSE

AIM tržište je tržište za mala poduzeća koja putem burze žele doći do dokapitalizacije, odnosno sredstava za rast i razvoj

PSM je tržište kojim poduzeća žele doći do sredstava putem izdavanja povlaštenih dionica, dužničkih instrumenata i sl. Na PSM tržištu se ne izdaju obične dionice³¹

SFM tržište je namjenjeno institucionalnim investitorima, kao specijalizirani fondovi i kvalificirani investitori. Ovdje se susreću ponuda i potražnja visoko rizičnog kapitala.

Kako se na Burzi trguje širokim spektrom vrijednosnih papira, postoji niz indeksa koji ih prate, kao primjerice: FTSE 100 Index, FTSE 250 Index, FTSE 350 Index, FTSE SmallCap Index ili FTSE All-Share Index. Najznačajniji je FTSE 100 Index.³²

²⁸ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 234

²⁹ https://hr.wikipedia.org/wiki/London_Stock_Exchange

³⁰ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str.236

³¹ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str.236

³² https://hr.wikipedia.org/wiki/London_Stock_Exchange

Jedna od karakteristika po kojoj se London Stock exchange razlikuje od New York Stock Exchangea jest to što broj članova nije fiksiran ³³

3.2.1.3. Tokyo Stock Exchange

Tokyo Stock Exchange je najveća burza u Japanu i jedna od najvećih, najvažnijih i najaktivnijih tržišta vrijednosnih papira na svijetu.³⁴

Najrelevantnija burza Japana, a ujedno i jedna od najvažnijih burza u svijetu jest Tokyo Stock Exchange.

Povijest burze u Tokiju potječe iz 1870-ih, kada je u Japanu nastao sustav vrijednosnih papira i kada je počela javna rasprava o obveznicama. Burza je osnovana 15. Svibnja 1878., a trgovanje na burzi započelo je u lipnju iste godine.

Od 10. Kolovoza 1945. Do 1. Travnja 1949. Službeno trgovanje na burzi je obustavljeno zbog rata. Nakon nekoliko poslijeratnih reorganizacija, TFB je postao najveća od pet burzi u Japanu, uključujući Sapporo Securities Exchange, Osaka Securities Exchange, Nagoya i Fukuoka Stock Exchange.³⁵

Najvažniji burzovni indeks na Tokyo Stock exchangeu je NIKKEI stock average, na TSE indeksi se formiraju od dionica koje su izdane na prvoj javnoj ponudi tako da se kategoriziraju po veličini te mogu biti dionice malih, srednjih ili velikih poduzeća.³⁶

3.2.1.3. Hong Kong Stock Exchange

U zadnjih trideset godina najbrže rastuće gospodarstvo na svijetu je kinesko gospodarstvo koje kontinuirano ima stope rasta preko 10% godišnje.³⁷ Svoj uspjeh Kina ostvaruje velikom

³³ <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A144/datastream/PDF/view>

³⁴ <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/shares/burze-dionica>

³⁵ <https://hr.recruitment-basicsystem.com/3947215-tokyo-stock-exchange-organization-operating-principles-owner-listing>

³⁶ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68238>

³⁷ I. Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 243

količinom radne snage, no problem nastaje s nedostatkom kapitala s obzirom na količinu radne snage.

Hongkonško tržište vrijednosnih papira može se pratiti od 1866. godine, ali tržište dionica formalno je uspostavljeno 1891. godine, kada je osnovano Udruženje burzovnih mešetara u Hong Kongu. Preimenovana je u hongkonšku burzu 1914. godine.

Današnje predikcije nekih ekonomskih stručnjaka i analitičara jest da će Kinesko gospodarstvo kroz slijedećih dvadeset do trideset godina dostići, možda čak i prestići Američko gospodarstvo.

Hongkoška burza vrijednosnih papira je otvoreno tržište za sve za razliku od Šangajske burze koja je stavila djelomičnu restrikciju za trgovanje vrijednosnicama nerezidentima.

3.2.1.4. Zagrebačka burza

15. lipnja.1907. godine savez industrijalaca i trgovaca Hrvatske i Slavonije utemeljuje “sekciju za robu i vrednote” u zgradi trgovačkog doma koja posluje svega četiri godine, kada se 1911. godine zatvara.

Iako se planiralo ponovno pokretanje projekta 1917, zbog prvog svjetskog rata, on biva uspostavljen tek 4.lipnja.1918. godine

Predmeti trgovanja na tadašnjoj burzi su razni, kao što su dionice, mjenice, plemeniti metali (zlato,srebro,bakar i sl.) te novcem stranih država

Isprva lokacija burze je bila Jurišićeva 1., zatim Hatzova ulica 154, te poslije toga Franje Račkog 1 (današnji HNB) gdje je otvorena zgrada s namjenom burzovnih trgovanja 18. Srpnja. 1927. godine

Dolaskom drugog svjetskog rata, relevantnost i značajnost zagrebačke burze propada te se u fokus stavlja beogradska burza.³⁸

Obnova Burze u Hrvatskoj uslijedila je tek 1991. Godine, kada je 25 banaka i 2 osiguravajuća društva utemeljilo Zagrebačku burzu kao centralno mjesto trgovine vrijednosnim papirima u Republici Hrvatskoj.

³⁸ <https://zse.hr/default.aspx?id=26>

1991. Godine udruživanjem 25 banaka te 2 osiguravajuća društva osniva se Zagrebačka burza kao centralizirano mjesto trgovanja vrijednosnim papirima u Hrvatskoj³⁹

Trgovanje vrijednosnim papirima na Zagrebačkoj burzi funkcionira putem elektroničnog trgovinskog sustava pošto u Republici Hrvatskoj ne postoji fizičko mjesto gdje se odvija poslovanje s vrijednosnim papirima već su brokerske kuće usklađene u radu sa sjedištem burze te izvršuju tj izdaju naloge za kupnju/prodaju sa svojih pozicija s drugim brokerima. Svakom broker je osigurana trgovina putem sustava u realnom vremenu (nema kašnjenja) kako bi svi bili u jednakim pozicijama glede primanja informacija o trenutnoj ponudi vrijednosnih papira⁴⁰

3.3. Članovi burze

Članovi burze su fizičke osobe koje posluju po principu dobivanja punomoći od pravnih osoba npr. Brokerskih kuća, banaka ili investicijskih fondova. Članstvom na burzi omogućuje se članu pravo sudjelovanja na skupštini burze. Kako bi netko postao članom skupštine na privatnoj burzi, on to mjesto mora kupiti, dok se na javnim burzama člana odabire te se članstvo stječe odlukom burzovnog vijeća.⁴¹

Članovi burze koji imaju pravo izravnog trgovanja na parketu zovu se trgovci te se dijele na dvije kategorije:

- **“Brokeri na parketu** koji djeluju kao agenti, što znači da izvršavaju naloge trećih osoba. Za izvršenu uslugu oni izračunavaju proviziju. Gotovo svi brokeri na parketu su, na bilo koji način, povezani s nekom od brokerskih kuća.”⁴²
- **“Investitori na parketu** koji trguju u svoje ime I za svoj račun. Prednosti takva trgovanja, u odnosu na neizravno trgovanje(preko burzovnih posrednika), su izravan pristup novim informacijama na tržištu te vrlo niski troškovi poslovanja.”⁴³

³⁹ <https://zse.hr/default.aspx?id=26>

⁴⁰ <https://zse.hr/default.aspx?id=26>

⁴¹ Dr.Ivo Andrijanić, Poslovanje na robnim burzama, Zagreb, 1997., str. 19

⁴² Dr.Ivo Andrijanić, Poslovanje na robnim burzama, Zagreb, 1997., str. 19

⁴³ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 26.

4. BURZOVNI INDEXI

Burzovni indeksi su najreprezentativniji pokazatelji kretanje određenog segmenta tržišta ili čak kompletnog tržišta ovisno o tome radi li se o specificiranom indeksu ili općem npr.

CROBEXturist nam prikazuje turističku situaciju u RH, dok CROBEX, DJIA ili DAX prikazuju najreprezentativnija poduzeća određenih zemalja o kojima uvelike ovisi cjelokupno gospodarsko stanje neke države.⁴⁴

Burzovni indeks služi za analizu volatilnosti cijena dionica na određeni dan ili svremensko razdoblje npr. Godina, mjesec ili tjedan. Također se može reći za je burzovni indeks mjerilo kojim se promatra uspješnost određene strategije ulaganja na burzi. Definiraju se na mnogobrojne načine te se koriste u razne svrhe.⁴⁵

Burzovni indeksi često se koriste za komunikaciju o stanju u ekonomiji. Burze imaju svoje indexe kojima nastoje ostalim sudionicima u ekonomiji pružiti informacije o postignutoj vrijednosti predmeta trgovanja.⁴⁶

Burzovni indeksi odnose se na pokazatelje hoće li burzovno tržište rasti ili padati.⁴⁷

4.1. Najveći burzovni indexi

Najrenomiraniji svjetski burzovni indeks je Dow Jones Industrial Average indeks (DJIA). DIJA indeks danas čini 30 najvećih te najprestižnijih američkih tvrtki. Prvi put se pojavio 1884.godine kada se sastojao od svega 11. tvrtki. Nakon DIJA indeksa važno je spomenuti Standard&Poor's 500 (S&P500) koji sadrži i prikazuje kretanje cijena 500 poduzeća s najvećom tržišnom kapitalizacijom koja kotiraju na New York Stock exchangeu. Treći po važnosti je NASDAQ koji sadrži dionice preko 3000 poduzeća u Americi.⁴⁸ Indeksi uglavnom zapravo prikazuju tj. sadrže dionice poduzeća s najvećom tržišnom kapitalizacijom određene zemlje, npr. Američki Dow Jones ili europski Euro Stoxx 50.⁴⁹

⁴⁴ <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Burzovni-indeks>

⁴⁵ R.E.Bailey, The Economics of Financial Market, Cambridge University, 2005., str. 24.

⁴⁶ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 179.

⁴⁷ Dr.Ivo Andrijanić, Poslovanje na robnim burzama, Zagreb, 1997., str.3

⁴⁸ <http://finance.hr/tournament/burzovni-indeksi/>

⁴⁹ <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/forex-basics/burzovni-indeksi>

Najpoznatiji burzovni indeksi

Tablica 1. Svjetski burzovni indeksi

Indeksi u SAD-u	
Sjedinjene Američke države	DJIA, S&P500, NQ100
Indeksi u Aziji	
Kina	Kina 50
Hong Kong	HSI 50
Japan	Nikkei 225
Indeksi u Europi	
Indeks Europe	Euro Stoxx 50
Njemačka	DAX 30 , MDAX50, TECDAX30
Velika Britanija	FTSE 100
Španjolska	IBEX 35
Francuska	CAC 40
Nizozemska	AEX 25
Švicarska	SMI 20
Hrvatska	CROBEX, CROBEX10, CROBIS

Izvor: <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/forex-basics/burzovni-indeksi>

4.2. Europski burzovni indeksi

Prikazat ćemo najveće i najutjecajnije burzovne indekse Europe. Prikazat ćemo i centralni burzovni indeks Europske unije Euro Stoxx 50, uz njega prikazat ćemo FTSE 100, DAX, CAC 40, SMI 20 i CROBEX.

4.2.1. Euro Stoxx 50

EURO STOXX 50 uveden je 26. veljače 1998. Njegov se sastav svake godine preispituje u rujnu. Indeks je dostupan u nekoliko kombinacija valuta (EUR, USD, CAD, GBP, JPY).⁵⁰

U tablici ćemo prikazati koje su to kompanije koje čine index Euro Stoxx 50. Kao što možemo primjetiti u Euro Stoxxu 50 se nalazi 50 najreprezentativnijih kompanija s područja Euro zone.

Tablica 2 EURO STOXX 50

ADIDAS	BBVA	ENEL	KERING	SAP
DELHAIZE	SANTANDER	ENGIE	L'OREAL	SCHNEIDER
AIR LIQUIDE	BMW	ENI	LINDE	SIEMENS
AIRBUS	BNP PARIBAS	ESSILORLUXOTICA	LVHM	TELEPHONE
ALLIANZ	CRH	FRESENIUS	RUECK	TOTAL
AMADEUS	DAIMLER	GRP SG	NOKIA	UNILEVER
ANHEUSERBUSH	DANONE	IBERDROLA	ORANGE	VINCI
ASML HOLDING	DEUTSCHE BORSE	INDITEX	PHILIPS	VIVENDI
AXA	DEUTSCHE POST	ING GRP	SAFRAN	VOLKSWAGEN
BAYER	DEUTSCH TELEKOM	INTESA SANPAOLO	SANOFI	BASF

Izvor: <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/trading-instruments/eurostoxx-50-indeks>

⁵⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/EURO_STOXX_50

4.2.2. DAX

DAX je burzovni indeks na Frankfurtškoj burzi koji čine “blue chip” dionice, odnosno najkvalitetnija poduzeća na njemačkom tržištu. Ujedno DAX je najvažniji njemački burzovni indeks, a također jedan od najvažnijih indeksa u Europi. Podaci se kalkiliraju preko sustava Xetra.⁵¹

Indeks je osnovan 30. Prosinca 1987. godine.

Tablica 3. Kompanije DAX-a

ADIDAS	COVESTRO	FRESENIUS SE	MERCK KGAA	VONOVIA
CONTINENTAL	E.ON	LUFTHANZA	VOLKSWAGEN VZO	BMW
DEUTSCHE BOERSE	LINDE	THYSSEN KRUPP	BEIERSDORF	DEUTSCHE TELEKOM
INFINEON	SIEMENS	BAYER	DEUTSCHE POST	HENKEL
SAP	BASF	DEUTSCHE BANK	HEIDELBERG CEMENT	RWE
ALLIANZ	DAIMLER	FRESENIUS ST	MUNICH RE	WIRECARD AG

Izvor: <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/trading-instruments/trgovanje-cfd-ovima-na-dax30-vodic-za-pocetnike>

4.2.3. FTSE 100

FTSE 100 je burzovni indeks na londonskoj burzi vrijednosnih papira LSE.

FTSE 100 je indeks koji kotira na London Stock Exchange-u, uz navedeni indeks tu postoji FTSE 250 I FTSE 350, no sam indeks 100 čini oko 80-ak % ukupnog prometa na Londonskoj burzi

⁵¹ <https://hr.wikipedia.org/wiki/DAX>

Ime mu dolazi od toga što su mu vlasnici medijska kuća Financial Times te London Stock Exchange. Uzimajući prva slova od njihovih imena dolazimo do FTSE, dok broj 100 prikazuje broj poduzeća koja su uvrštena u taj indeks.

Indeks je osnovan na 3. Siječanj. 1984. godine

Tablica 4. Kompanije FTSE 100 indeksa

ADMIRAL GROUP	BAE SYSTEMS	COCA-COLA HBC	GLAXOSMITHK LINE	INTERCONTINENTAL HOTELS GROUP	KINGFISHER	SPIRAX-SARCO ENGINEERING	WP P 201 2 PL C
ANGLO AMERICAN	BARCLAYS	COMPASS GROUP	GLENCORE	INTERMEDIATE CAPITAL GROUP	LAND SECURITIES GROUP	SSE	
ANTOFAGASTA	BARRATT DEVELOPMENTS	CRH	GVC	INTERNATIONAL CONSOLIDATED AIRLINES	LEGAL & GENERAL	STJAMES PLACE	
ASHTED	BAT	D S SMITH	HALMA	INTERTEK	LLOYDS BANKING GROUP	STANDARD CHARTERED	
ASSOCIATED BRITISH FOODS	BHP GROUP	DCC	HARGREAVES LANSDOWN	ITV	LONDON STOCK EXCHANGE (LSE)	STANDARD LIFE ABERDEEN	
ASTRAZENECA	BP	DIAGEO	HIKMA PHARMACEUTICALS	JD SPORTS FASHION	M&G	TAYLOR WIMPEY	
AUTO TRADER GROUP	BRITISH LAND COMPANY	EVRAZ	HOMESERVE	THE BERKELEY GROUP	MELROSE INDUSTRIES	TESCO	
AVAST	BT GROUP	EXPERIAN	HSBC	J SAINSBURY	MONDI	UNILEVER	
AVEVA GROUP	BUNZL	FLUTTER ENTERTAINMENT	IMPERIAL BRANDS	JOHNSON MATTHEY	NATIONAL GRID	UNITED UTILITIES	

NATWEST (EX RBS ROYAL BANK OF SCOTLAND)	PENNON GROUP	PRUDENTIAL	RIGHTMOVE	SAGE	SHELL (ROYAL DUTCH SHELL) (A)	VODAFONE GROUP	
NEXT	PERSIMMON	RECKITT BENCKISER	RIO TINTO	SCHRODERS	SHEL B	WHITBREAD	
OCADO GROUP	PHOENIX GROUP	RELX	ROLLS-ROYCE	SEGRO	SMITH & NEPHEW	WM MORRISON SUPERMAR KETS	
PEARSON	POLYMETAL	RENTOKIL INITIAL	RSA INSURANCE	SEVERN TRENT	SMITHS	WPP 2012	

Izvor: <https://www.hl.co.uk/shares/stock-market-summary/ftse-100/performance>

4.2.4. CAC 40

CAC 40 predstavlja 40 najznačajnijih dionica koje kotiraju na pariškoj burzi (Euronext Paris).

Ujedno je najznačajniji burzovni indeks u Francuskoj, koji je osnovan na 31. prosinac. 1987. Godine. Neke od najvažnijih grana gospodarstva za Francusku kao što su modne, automobilske i turističke se nalaze u indeksu.

Sve kompanije koje se nalaze u navedenom indeksu u svibnju 2020. godine prikazane su u donjoj tablici

Tablica 5. Kompanije CAC 40 u svibnju 2020.

ACCOR	CAPGEMINI	KERING	PUBLICIS	STMICROELECTRONICS
AIR LIQUIDE	CARREFOUR	L'ORÉAL	RENAULT	THALES
AIRBUS	CRÉDIT AGRICOLE	LEGRAND	SAFRAN	TOTAL
ARCELORMITTAL	DANONE	LVMH	SAINT-GOBAIN	UNIBAIL-RODAMCO- WESTFIELD

ATOS	DASSAULT SYSTEMES	MICHELIN	SANOFI	VEOLIA
AXA	ENGIE	ORANGE	SCHNEIDER ELECTRIC	VINCI
BNP PARIBAS	ESSILOR	PERNOD RICARD	SOCIÉTÉ GÉNÉRALE	VIVENDI
BOUYGUES	HERMÈS	PSA	SODEXO	WORLDLINE (FR)

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/CAC_40

4.2.5. SMI 20

Švicarski tržišni indeks (SMI) švicarski je burzovni indeks “blue chips” dionica, što ga čini najbitnijim indeksom u zemlji. Sastoji se od 20 najvećih i najlikvidnijih dionica švicarskog indeksa uspješnosti (SPI). Kao indeks cijena, SMI nije prilagođen za dividende.

SMI je uveden 30. lipnja 1988. godine na osnovnoj vrijednosti od 1.500 bodova. Prvi se put zatvorio iznad simboličke razine od 10.000 bodova 2. srpnja 2019. 12. ožujka 2020. dosegao je razinu koja odgovara medvjedom tržištu, izgubivši 20% u odnosu na prethodni vrhunac iznad 11 000 bodova.⁵²

Tablica 6. Kompanije SMI na 3.9.2020.

NESTLÉ	UBS	LAFARGEHOLCIM	GEBERIT
NOVARTIS	LONZA	SWISSCOM	SGS
HOFFMANN-LA ROCHE	GIVAUDAN	ALCON	SWISS LIFE HOLDING
ZURICH INSURANCE GROUP	RICHEMONT	CREDIT SUISSE	SWATCH GROUP
ABB	SIKA	SWISS RE	ADECCO

⁵² https://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_Market_Index

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_Market_Index#Fixed_number_of_20_securities

4.2.6. CROBEX I CROBEX 10

CROBEX je primarni i glavni indeks Zagrebačke burze koji postoji od 1. Rujna 1997. Godine iako mu je bazni datum 1. Srpanj 1997. Godine te mu je vrijednost iznosila 1000 bodova. Indeks posluje sukladno statutu i pravilima burze.⁵³

Računa se kao omjer free float tržišne kapitalizacije te free float tržišne kapitalizacije na određenin datum, a računa se množenjem prethodne cijene određene dionice, free float faktora s brojem izdanih dionica. Ako se pojedinom dionicom nije trgovalo tog dana uzima se cijena iz prethodnog dana, odnosno zadnja vrijednost.⁵⁴

Indeks CROBEX

Simbol	Izdavatelj	Broj dionica	Free float faktor	Težinski faktor	Zadnja cijena	Tržišna kapitalizacija	Težina
ADPL	AD PLASTIK d.d.	4.199.584	0,70	1,00000000	136,50	401.270.251,20	4,72%
ADRS2	ADRIS GRUPA d. d.	6.784.100	0,95	0,31961078	373,00	768.327.003,40	9,04%
ATGR	ATLANTIC GRUPA d.d.	3.334.300	0,45	0,52346519	1.240,00	973.927.610,52	11,46%
ATPL	ATLANTSKA PLOVIDBA d.d.	1.395.520	0,80	1,00000000	204,00	227.748.864,00	2,68%
AUHR	AUTO HRVATSKA d.d. Zagreb	600.000	0,60	1,00000000	765,00	275.400.000,00	3,24%
DDJH	ĐURO ĐAKOVIĆ GRUPA d.d.	10.153.230	0,50	1,00000000	3,79	19.240.370,85	0,23%
DLKV	Dalekovod, d.d.	24.719.305	0,40	1,00000000	7,00	69.214.054,00	0,81%
ERNT	ERICSSON NIKOLA TESLA d.d.	1.331.650	0,55	1,00000000	1.260,00	922.833.450,00	10,86%
HPB	HPB d.d.	2.024.625	0,30	1,00000000	446,00	270.894.825,00	3,19%
HT	HT d.d.	81.219.547	0,45	0,15367690	169,00	949.223.261,79	11,17%
IGH	INSTITUT IGH. d.d.	613.709	0,40	1,00000000	147,00	36.086.089,20	0,42%
KRAS	KRAŠ d.d.	1.498.621	0,16	1,00000000	606,00	145.306.292,16	1,71%
MAIS	MAISTRA d. d.	10.944.339	0,11	1,00000000	242,00	291.338.304,18	3,43%
OPTE	OT-OPTIMA TELEKOM d.d.	69.443.264	0,40	1,00000000	4,82	133.886.612,99	1,58%
PBZ	Privredna banka Zagreb d.d.	19.074.769	0,03	1,00000000	805,00	460.655.671,35	5,42%
PODR	PODRAVKA d.d.	7.120.003	0,85	0,36528309	424,00	937.334.337,47	11,03%
RIVP	Valamar Riviera d.d.	126.027.542	0,55	0,41854072	23,50	681.763.481,83	8,02%
SAPN	Saponia d.d.	658.564	0,13	1,00000000	290,00	24.827.862,80	0,29%
TPNG	TANKERSKA NEXT GENERATION d.d.	8.733.345	0,50	1,00000000	56,00	244.533.660,00	2,88%
VIRO	VIRO TVORNICA ŠEĆERA d.d.	1.386.667	0,25	1,00000000	56,00	19.413.338,00	0,23%
ZABA	Zagrebačka banka d.d.	320.241.955	0,04	1,00000000	50,40	645.607.781,28	7,60%

Slika 3. Kompanije CROBEX-a

⁵³ I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015, str. 247.

⁵⁴ <https://hr.wikipedia.org/wiki/CROBEX>

Izvor: <https://zse.hr/default.aspx?id=44101&index=CROBEX>

CROBEX 10 čini 10 dionica iz burzovnog indeksa CROBEX koji imaju najveću tržišnu kapitalizaciju te najveći promet. Objavljuje se od 7. Rujna 2009. godine te je sistem poslovanja isti kao i kod CROBEX-a. Odnosno ukoliko se nekom dionicom koja je u sastavu CROBEX 10, nije trgovalo uzima za zadnja cijena. .⁵⁵

Indeks CROBEX10

Osnovni podaci	Sastav	Grafovi	Dokumenti	Novosti	Povijesni podaci		
Simbol	Izdavatelj	Broj dionica	Free float faktor	Težinski faktor	Zadnja cijena	Tržišna kapitalizacija	Težina
ADPL	AD PLASTIK d.d.	4.199.584	0,70	1,00000000	136,50	401.270.251,20	3,04%
ADRS2	ADRIS GRUPA d. d.	6.784.100	0,95	0,98805556	373,00	2.375.232.048,21	18,00%
ATGR	ATLANTIC GRUPA d.d.	3.334.300	0,45	1,00000000	1.240,00	1.860.539.400,00	14,10%
ATPL	ATLANTSKA PLOVIDBA d.d.	1.395.520	0,80	1,00000000	204,00	227.748.864,00	1,73%
ERNT	ERICSSON NIKOLA TESLA d.d.	1.331.650	0,55	1,00000000	1.260,00	922.833.450,00	6,99%
HT	HT d.d.	81.219.547	0,45	0,47508195	169,00	2.934.460.795,32	22,24%
KRAS	KRAŠ d.d.	1.498.621	0,16	1,00000000	606,00	145.306.292,16	1,10%
OPTE	OT-OPTIMA TELEKOM d.d.	69.443.264	0,40	1,00000000	4,82	133.886.612,99	1,01%
PODR	PODRAVKA d.d.	7.120.003	0,85	1,00000000	424,00	2.566.049.081,20	19,45%
RIVP	Valamar Riviera d.d.	126.027.542	0,55	1,00000000	23,50	1.628.905.980,35	12,34%

Slika 4. Kompanije CROBEX 10

Izvor: <https://zse.hr/default.aspx?id=44101&index=CROBEX10>

4.3. TRGOVANJE NA BURZAMA

Kao što se u bankama poslovanje odvija na način da novac odlazi od novčanousuficitarnih ljudi ka novčanodeficitarnim a banka igra ulogu posrednika. Tako na tržištu dionica se posluje između osoba koje su optimistične i pesimistične oko kretanja cijena na tržištu, te kupuju odnosno prodaju dionice i druge vrijednosne papire te prema ponudi i potražnji se formira cijena odnosno ili raste ili pada.

U burzovnom poslovanju postoje dvije strane, jedni su bikovi (eng.bulls) koji predviđaju rast cijena te sukladno tome jačanje tržišta te medvjedi (eng.bears) koji predviđaju pad cijena

⁵⁵ <https://zse.hr/default.aspx?id=27137>

dionica i slabljenje. Bikovi i medvjedi putem špekulacije nagađaju koje je slijedeće tržište, a to može biti:⁵⁶

1. Tržište bika – tržište je stanje financijskog tržišta na kojem cijene rastu ili se očekuje njihov rast. Izraz "bik tržište" najčešće se koristi za označavanje tržišta dionica, ali se može primijeniti na sve čime se trguje, poput obveznica, nekretnina, valuta i robe. Budući da cijene vrijednosnih papira uglavnom kontinuirano rastu i padaju tijekom trgovanja, izraz "bik tržište" obično je rezerviran za dulja razdoblja u kojima raste velik dio cijena vrijednosnih papira. Bikova tržišta obično traju mjesecima ili čak godinama.⁵⁷
2. Tržište medvjeda – kada tržište doživi dugotrajni pad cijena. Tipično opisuje stanje u kojem cijene vrijednosnih papira padaju 20% ili više u odnosu na nedavne maksimume usred široko rasprostranjenog pesimizma i negativnog raspoloženja investitora. Medvjede tržište također može pratiti opći gospodarski pad, poput recesije⁵⁸.

U slijedećem poglavlju prikazat ćemo kretanju cijene europskih dioničkih indeksa kroz zadnjih 5 godina. Također ćemo spomenuti krizu koju je prouzročila pandemija Covida 19 te pokušati prikazati koliko je ona zapravo štete prouzročila na dioničkim tržištima Europe.

⁵⁶ A.Dustin, How to Profit from the Next Bull Market, Dundurn, Ontario, 2017., str.4

⁵⁷ <https://www.investopedia.com/terms/b/bullmarket.asp>

⁵⁸ <https://www.investopedia.com/terms/b/bearmarket.asp>

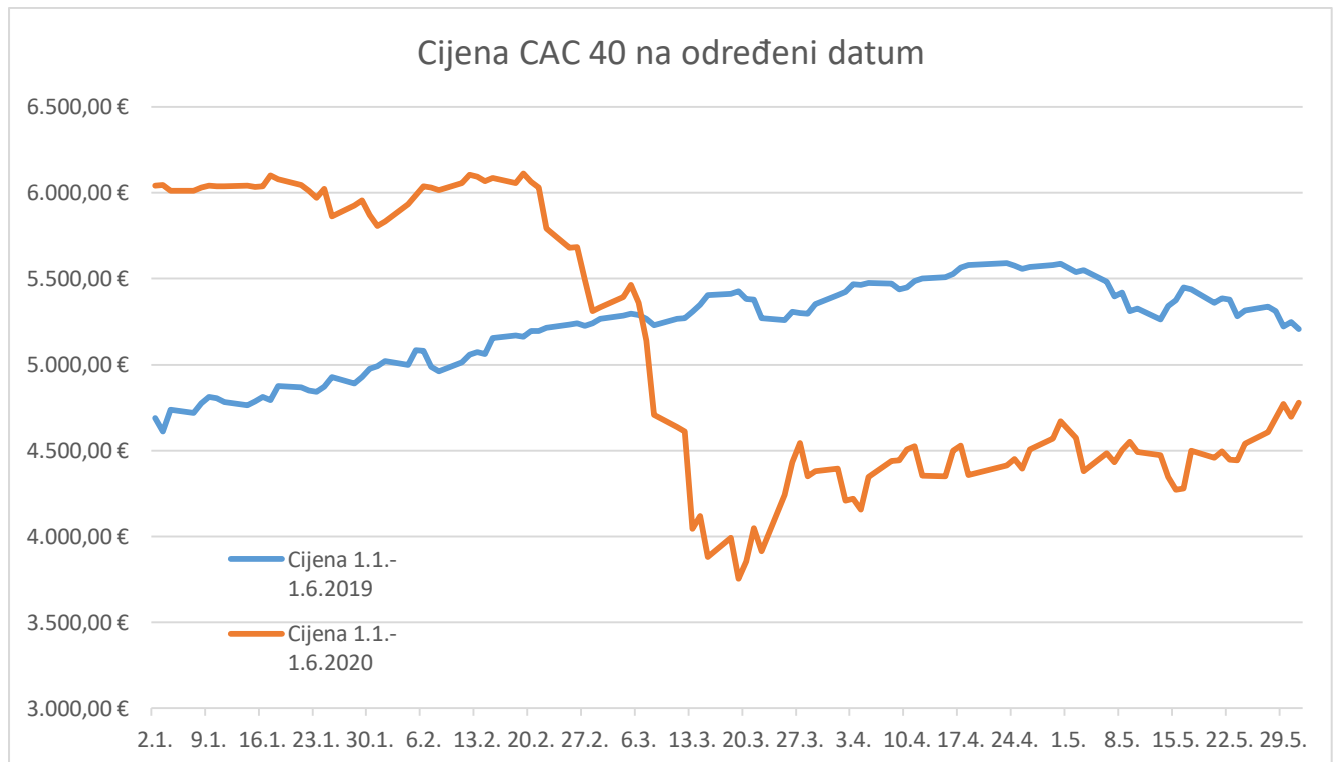
5. Utjecaj Covida 19 na dionička tržišta u Europi

Trgovanje ćemo prikazati kroz kretnju cijene burzovnih indeksa. Za veće burzovne indekse prikazat ćemo kretnju kroz prvu polovicu 2019. godine te ga usporediti s prvom polovicom 2020. godine. Burzovni indeks je najreprezentativnija stavka koja prikazuje trenutno stanje države u određenom trenutku.

5.1. Euronext Paris

Za Euronext Paris prikazat ćemo kretanje cijene CAC 40 indeksa kroz prvu polovicu 2019. godine i usporedit ga s prvom polovicom 2020. godine

Slika 5. CAC 40

Izvor: <https://www.investing.com/indices/france-40-futures>

Iz grafikona je vidljivo da je cijena u 2019. Godini bila održiva te da nije bilo značajnih padova, a kroz cijelu godinu je bio blagi trend rasta cijena. Najniža vrijednost je bila 3.1. kada je iznosila 4611,49 €. Cijena je nastavila rast sve do 20.2.2020. godine kada je ujedno cijena CAC 40 dosegla najveću točku, a iznosila je 6111,24€. Dolaskom pandemije COVID 19 te raznim zatvaranjima i karantenama

koja su se dogodila širom svijeta dolazi do naglog smanjenja cijene te cijena dodiruje najnižu točku 19.3.2020. kada je iznosila svega 3754,84. Ukoliko se referiramo na donju sliku možemo vidjeti da je 19.3.2020 ujedno bila najniža vrijednos CAC 40 u posljednjih 5 godina.

Slika 6. CAC 40 2015-2020

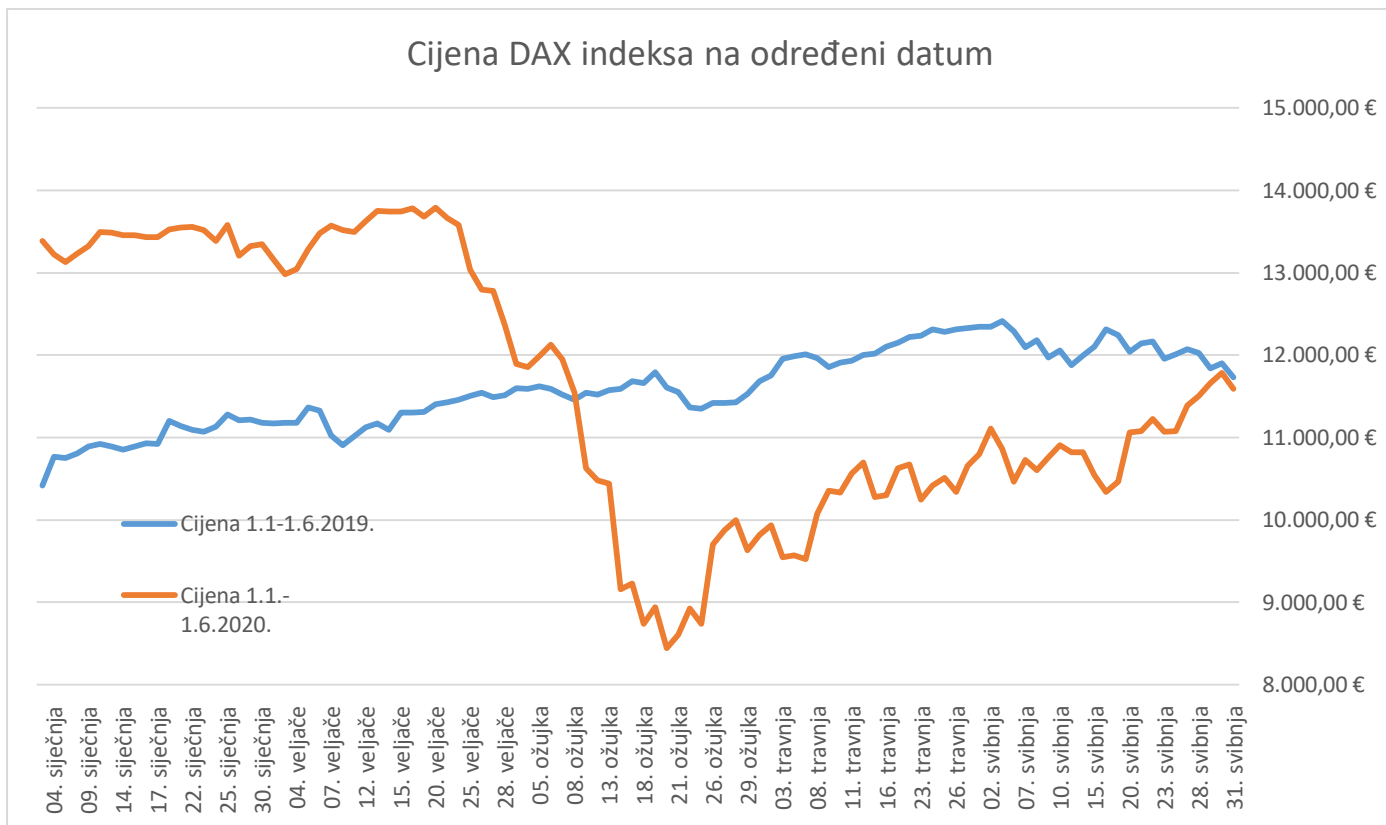
Izvor: <https://www.google.com/search?q=cac+40+index&oq=cac+40&aqs=chrome..69i57j0l4j69i60l3.6577j1j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Pošto je Francuska kao Italija vodeća zemlja po pitanju industrije visoke mode, jedan od najvećih razloga pada cijena indeksa upravo je visoka moda i kozmetika.

5.2. Frankfurter Wertpapierbörse

Za Frankfurter Wertpapierbörse prikazat ćemo kretanje cijene DAX indeksa kroz prvu polovicu 2019. godine i usporedit ga s prvom polovicom 2020. godine.

Slika 7. DAX

Izvor: <https://www.investing.com/indices/germany-30-futures>

Kao i kod indeksa CAC 40 iz grafikona je vidljivo da je cijena u 2019. godini bila održiva te da nije bilo značajnih padova, a kroz cijelu godinu je bio blagi trend rasta cijena. Najniža vrijednost u 2019. Godini bila je na samom početku, odnosno prema grafikonu na datum 3.1.2019 kada je iznosila 10416, 66€, iz slike je vidljivo da je tadašnji trend pri kraju 2018 I početku 2019 bio u opadajućem trendu I da je nakratko bilo medvjede tržište. Cijena kroz 2019. godinu je bilo u konstantnom rastu, odnosno bilo je bikovsko tržište, taj trend je nastavio do kraja 2019, odnosno do vrhunca u 2020. Godini na datum 20.2.2020. kada je iznosio 13664, 00€. Nakon toga slijedi opadajući trend koji u svega mjesec dana snižava

vrijednost za preko 30% te dovodi do iznosa od 8441, 71€ na datum 18.3.2020. Nadatum 28. 5.2020. godine cijena se anulirala te je gotovo bila na istoj razini na taj datum prethodne godine.

Slika 8. DAX 2015-2020

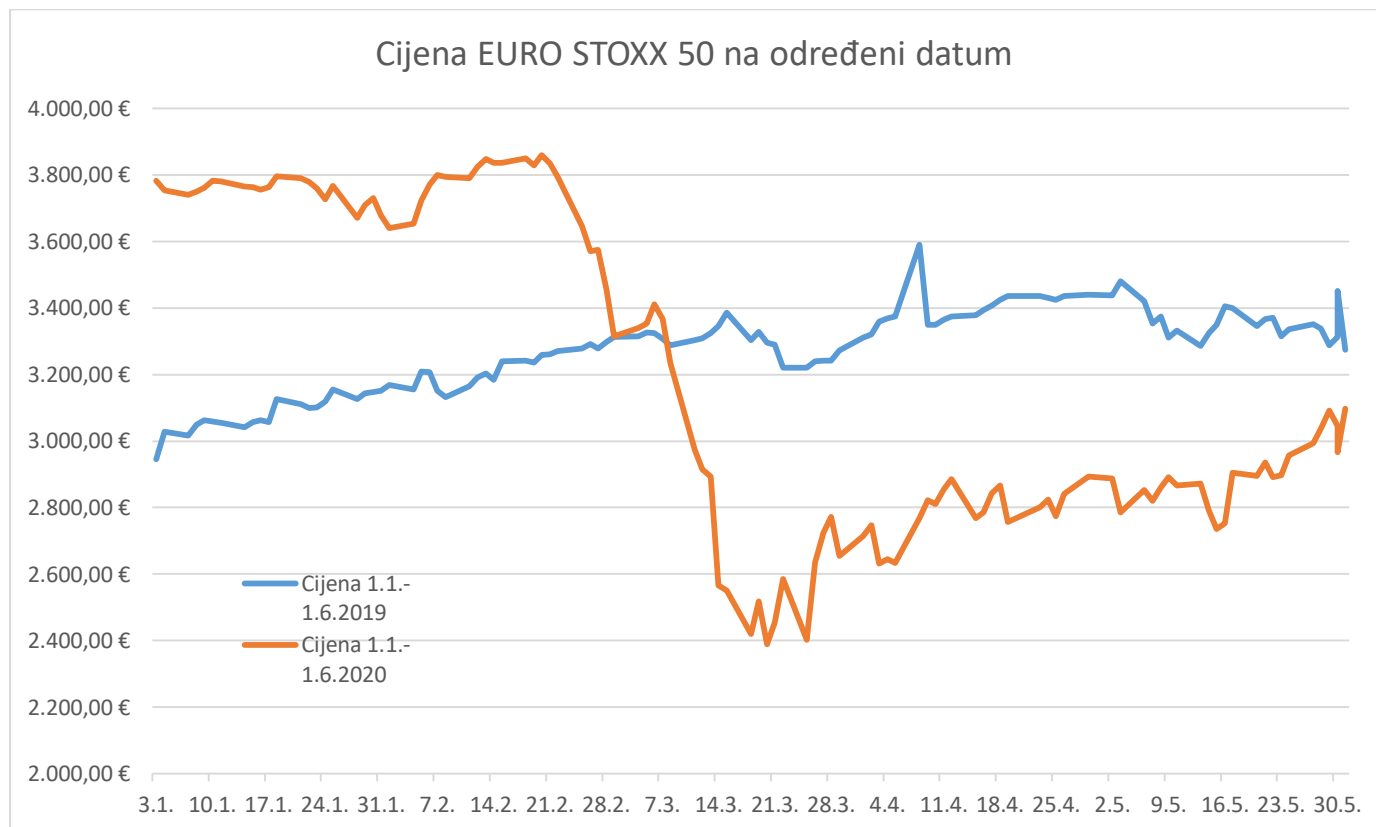
Izvor:

https://www.google.com/search?sxsrf=ALeKk01RQQnLgdYGg1rk7gAe0RxW9HYW_Q%3A1599824287207&ei=n2FbX72LDIfCkwW8ubjgBQ&q=dax&oq=dax&gs_lcp=CgZwc3ktYWlQAzIMCCMQjxCdAhBGEPoBMgQIlxAnMgQIlxAnMgIADIICAAQsQMqgwEyAggAMgIADICCAAyAggAMgQIABAKOgQIABBDOgUIABCxAzoHCCMQjxCdAIDbpacBWKSopwFgsqqnAWgAcAF4AIABdlgB1wKSAQMwLjOYAQCgAQGqAQdnd3Mtd2l6wAEB&sclient=psy-ab&ved=0ahUKewj91t3ygeHrAhUH4aQKHbwcDlwQ4dUDCA0&uact=5

5.3. EURO STOXX 50

EURO STOXX 50 se nalazi na Frankfurškoj burzi no prikazt ćemo ga posebno, I za njega prikazat ćemo kretanje cijene indeksa kroz prvu polovicu 2019. godine I usporedit ga s prvom polovicom 2020.godine

Slika 9. EURO STOXX 50

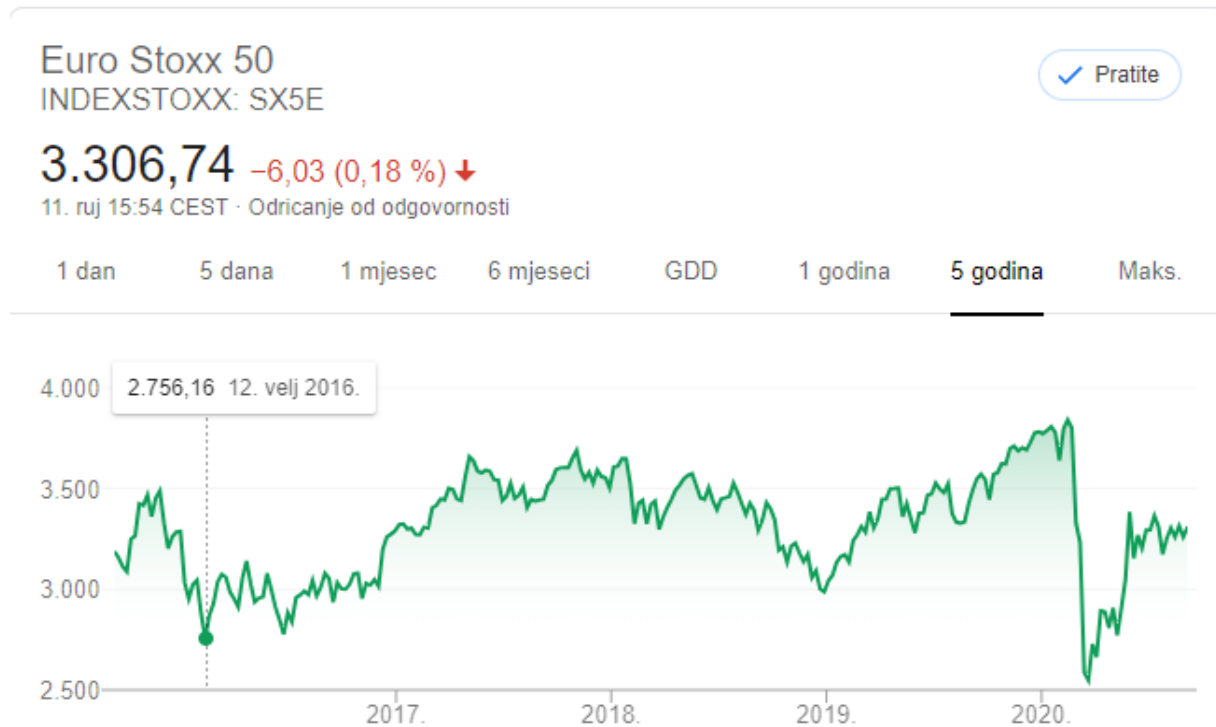

Izvor: <https://www.investing.com/indices/eu-stocks-50-futures>

EURO STOXX 50 dionički je indeks dionica eurozone koji je dizajnirao STOXX, pružatelj indeksa u vlasništvu Deutsche Börse Group. To su dionice koje se smatraju najlikvidnijim poduzećima u Europi i svijetu. Također kao i kod prethodnih indeksa, ujedno tako i dioničkih tržišta vidljivo je da je kretanja cijene bila uglavnom u rastućem trendu te je najniža vrijednost bila oko početka 2019. godine kada je iznosila 2946,00€, prema grafu najviša vrijednost u toj godini je bila 8.4 kada je iznosila 3590,00€ iako je do kraja godine vrijednost rasla i to sve do 2020. godine, točnije rečeno do 20.2.2020 kada je vrijednost iznosila 3859,00€. Također pojavljivanjem COVID-a 19 na svjetskoj, pa tako i eurpskoj sceni slijedi opadajući trend i

medvjede tržište te u svega mjesec dana vrijednost pada na najnižu u posljednjih 5 godine, a iznosi 2389,00€ odnosno vrijednost je svega 61.9% od najveće vrijednosti u toj godini.

Slika 10. EURO STOXX 50 2015-2020

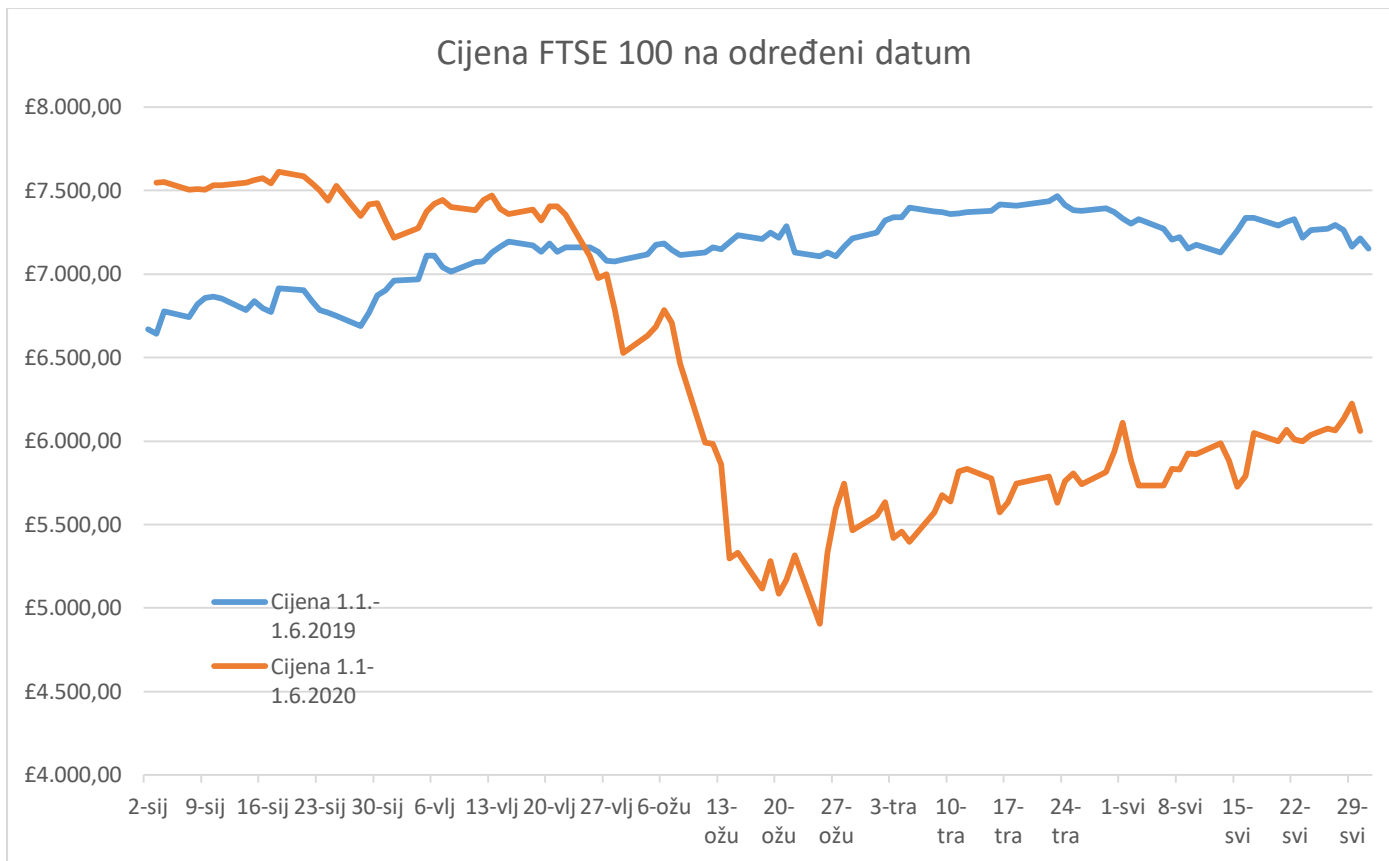
Izvor:

https://www.google.com/search?biw=1920&bih=969&sxsrf=ALeKk02LMgmT4zIcbg31f11QlSa3Df5IAA%3A1599830132181&ei=dHhbX-TRCoS6kwWtkaEg&q=eurostoxx+50&oq=euros&gs_lcp=CgZwc3ktYWIQARgAMgwIlxAnEJOCEEYQ-gEyBAgjECcyBQgAELEDMgUIABCxAzIICAAQsQMqgwEyCAgAELEDEIMBMgUIABCxAzICCAAYAggAMggIABCxAxCDAToHCCMQjxCdAjoECAAQZoHCAAQsMQQ1CEvclBWMPEwgFgtc7CAWgAcAF4AYAB9gKIAC8GkgEHMS4zLjAuMZgBAKABAaoBB2d3cy13aXrAAQE&sclient=psy-ab

5.4. London Stock Exchange

Za London Stock Exchange prikazat ćemo kretanje cijene FTSE 100 indeksa kroz prvu polovicu 2019. godine i usporedit ga s prvom polovicom 2020. Godine

Slika 11. FTSE 100

Izvor: <https://www.investing.com/indices/uk-100-futures-historical-data>

Kao i kod prethodnih indeksa u 2019. Godini nije bila prevelika volatilnost u cijenama odnosno na početku 2019. Godine vrijednost indeksa je bila na najnižoj razini od 6641,00 funti, vrijednost od 5.2 pa do kraja godine nije padala ispod 7000,00 funti. Iz grafa je vidljivo da je vrijednost u prvoj polovici 2019. Godine najveća bila na 7466,50 funti. Vrijednost do 2020. Godine se popela preko 7500,00 funti, odnosno najveću vrijednost imala 18.1.2020 kada je iznosila 7612,50 funti kada počinje opadati na 13.2.2020. ponovno raste na 7469,00 funti pa nastupa nagli pad koji u samo mjesec dana ruši vrijednost na najnižu u posljednjih 5 godina, na 25.3.2020 iznosila je 4907,00 funti što je za 800 jedinica niže nego na drugoj najnižoj vrijednosti koji je bio 12.2.2016 kada je iznosi 5706,60 funti.

Slika 12. FTSE 100 2015-2020

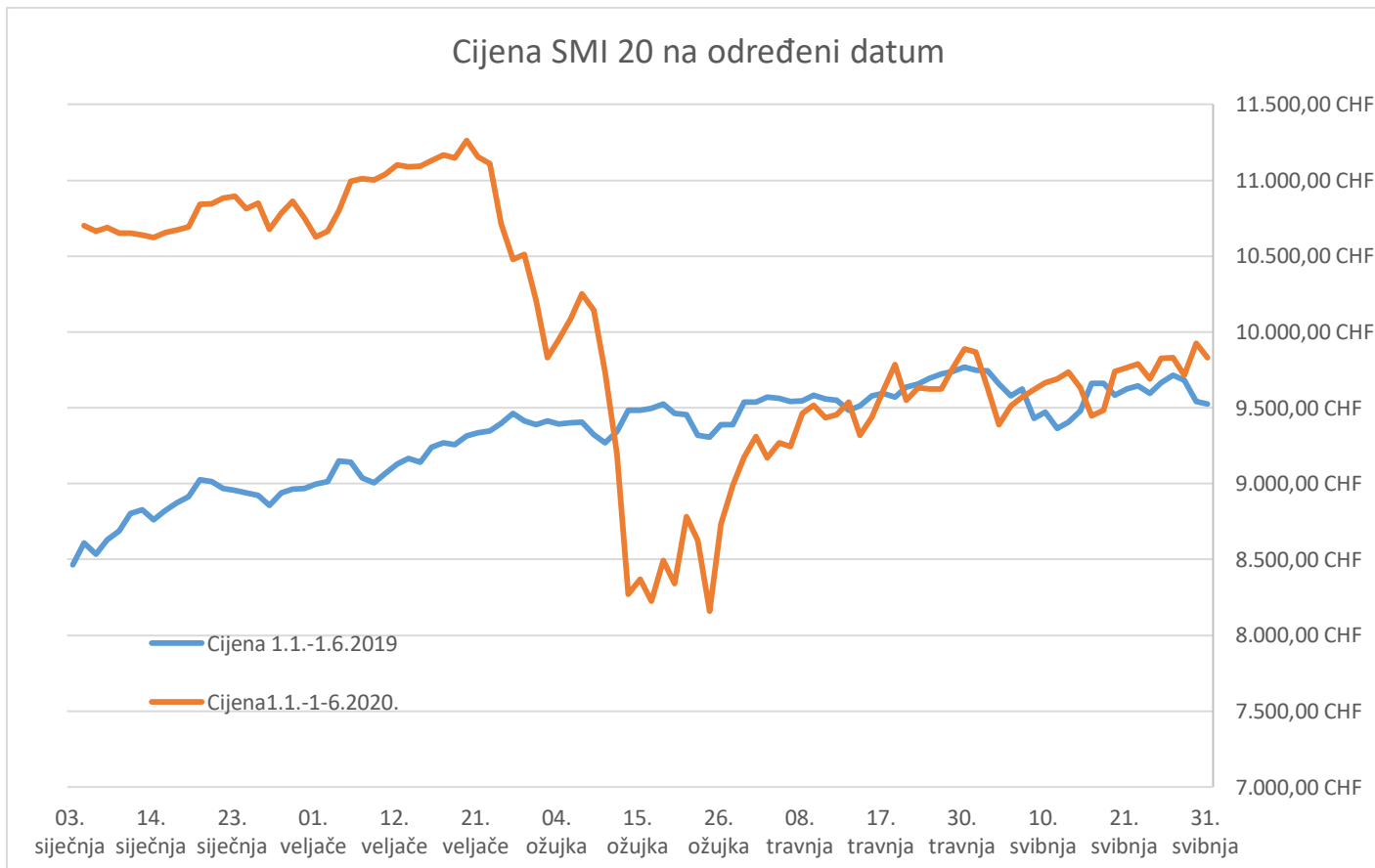
Izvor:

https://www.google.com/search?sxsrf=ALeKk02Wibd4mLoHHrR1zjYAug_h4IcDOW%3A1599824440467&ei=OGJbX8T4G8njsAeFk7GACw&q=ftse+100&oq=ftse&gs_lcp=CgZwc3ktYWIQARgAMgwIIXAnEJOCEEYQ-gEyBAGjECcyBAGjECcyBAGAEEMyAggAMgQIABBDMgIIADICCAyAggAMgIADoICAAQsQMQgwE6BQgAELEDULaBwwRYy4fDBGD6jcMEaABwAHgAgAhtAogBzwWSAQcwLjMuMC4xmAEAoAEBqgEHZ3dzLXdpesABAQ&scient=psy-ab

5.5. SIX Swiss Exchange

Za SIX Swiss Exchange prikazat ćemo kretanje cijene SMI 20 indeksa kroz prvu polovicu 2019. godine i usporedit ga s prvom polovicom 2020. Godine

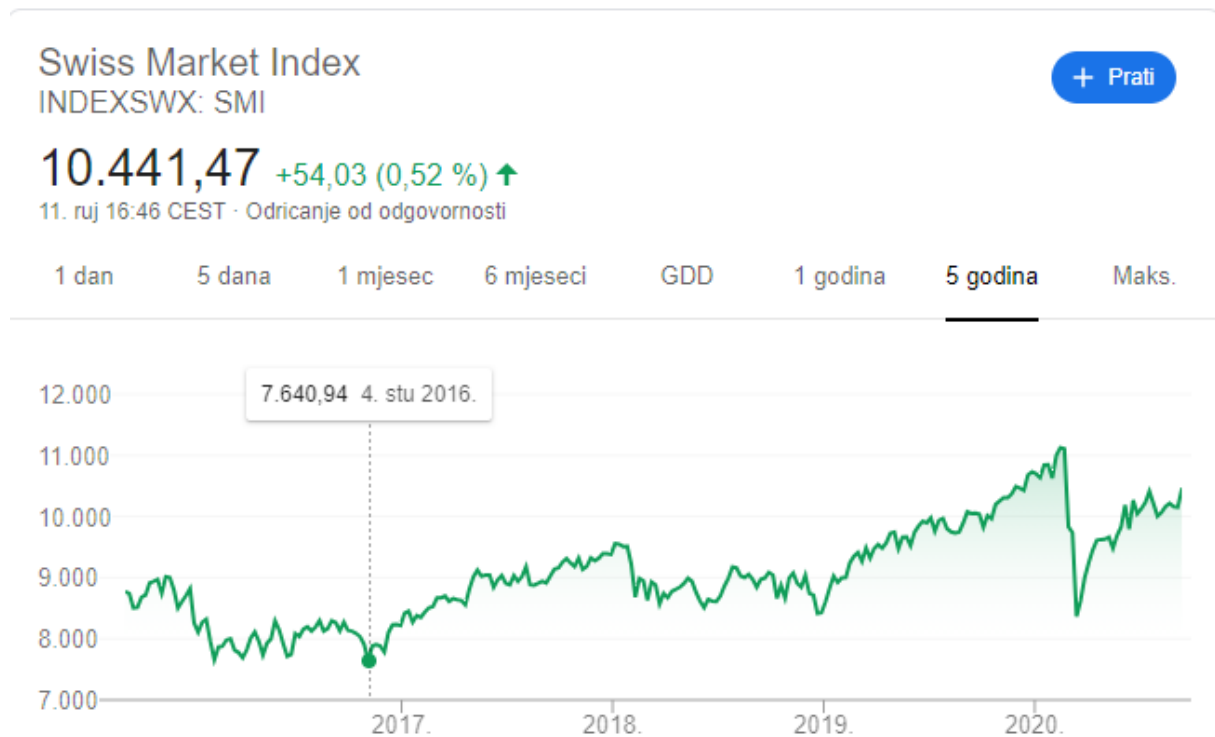
Slika 13. SMI 20

Izvor: <https://www.investing.com/indices/switzerland-20-historical-data>

Indeks SMI u 2019. Godini kao i svi do sada navedeni indeksi imao je trend rasta te je najnižu vrijednost imao u početku godine kada mu je vrijednost bila 8466,03 CHF. U prvoj polovici godine najveća vrijednost mu je bila 9856,32 CHF, no zapravo u 2019. Godini najveća vrijednost mu je bila u prosincu, točnije na Badnjak 24.12. kada je iznosila 10 849,75 CHF. Taj trend je, uz manje devijacije, nastavio do 21.2.2020 kada je iznosio 11263,01 CHF. Uz pojavu COVID-a 19, rasta broja zaraženih i umrlih događa se pad vrijednosti koji dovodi do najniže vrijednosti od 8160,79 CHF. Za razliku od svih dosadašnjih indeksa ovaj pada nije doveo SMI na najnižu vrijednost u posljednjih 5 godina. Najniža vrijednost bila je 4.11.2016 kada je SMI vrijedio 7640,94 bodova.

Slika 14. SMI 2015-2020

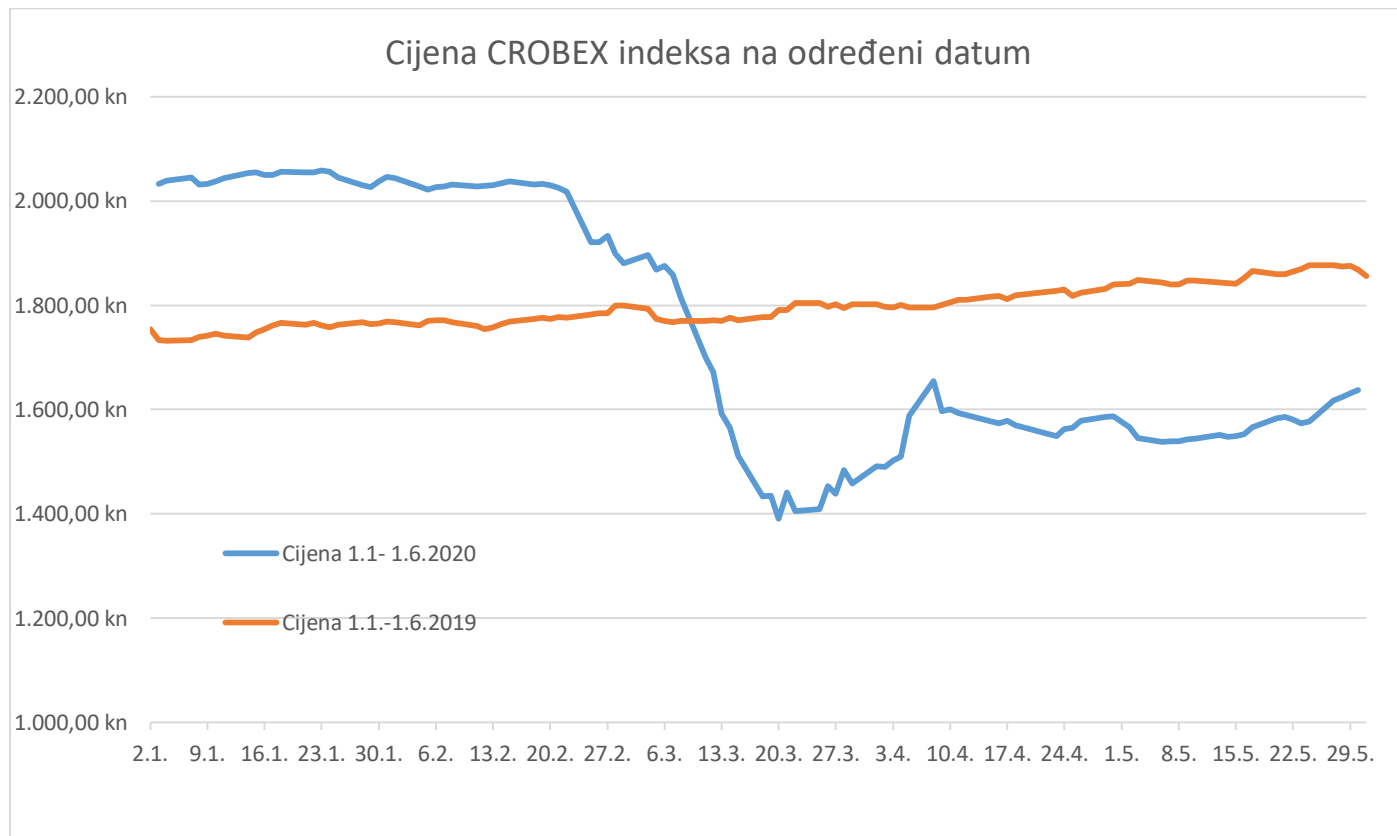
Izvor:

https://www.google.com/search?sxsrf=ALeKk02Zsmyuobf1FhHPlowCX8ExERucxA%3A1599824397732&ei=DWJbX6qZLMT5kwWaw77oAg&q=smi+20&oq=smi&gs_lcp=CgZwc3ktYWlQARgAMgYlIxAnEBMyBAgiECcyBAgAEEMyBAgAEEMyBQgAELEDMgQIABBDMgUIABCxAzIFCAAQsQMMyAggAMgIIADoICAAQsQMgWfQ79vdBVip3t0FYL_r3QVoAHABeACAawiiAbiCkgEDMS4ymAEAoAEBqgEHZ3dzLXdpesABAQ&scient=psy-ab

5.6. Zagrebačka burza

Za prikaz stanja na ZSE poslužit ćemo se kretanjem CROBEX-a, no I izvješćima koje zagrebačka burza objavljuje.

Slika 15. CROBEX

Izvor: <https://zse.hr/default.aspx?id=44101&index=CROBEX>

Od svih do sada prikazanih indeksa, zasigurno je CROBEX bio s najmanjom volatilnosti.

Cijena je od početka 2019 pa do njenog kraja narasla tek 200 bodova, odnosno kuna.

Odnosno ukoliko gledamo grafikon u prvoj polovici godine na najnižoj razini je bila 4.1.2019 kada je iznosila 1732,46 kn, dok najviša je bila 30.5.2019 na vrijednosti od 1867,71 kn iako za 2019 najveća vrijednost je bila 2024, 61 na 23.prosinac. Taj trend je bio održiv te je do 22.2 bio na razini iznad 2000,00 kn. Pojavom COVID-a I postavljanjem karantene slijedi pad na najnižoj razini 20.3.2020 s vrijednošću 1391,08 bodova. No tržište se vrlo brzo anuliralo I počelo rasti, iako nije doseglo najnižu razinu 2019.godine.

Prema podacima koje je objavio ZSE, 2020. Godina je započela poprilično dobro, odnosno trendom rasta, povećanjem indeksa, prometa, a i tržišnom kapitalizacijom. Iako je dnevni promet u ožujku bio gotovo pa dvostruko veći s iznosom od 30 milijuna kuna nego siječnju kada je dnevni promet iznosio 13 milijuna kuna vrijednost dionica je bila volatitlna. Jedan od dodatnih problema koji je mogao pogoditi Zagrebačku burzu uz pandemiju je bio i snažan potres koji je u ožujku pogodi grad Zagreb. Unatoč tome, trgovanje na Zagrebačkoj burzi odvijalo se uredno i redovito, uz pružanje punog opsega usluge članovima, izdavateljima, ulagateljima i svima koji su neposredno ili posredno uključeni u tržište kapitala.⁵⁹

“U usporedbi s prethodnim kvartalom, promet dionicama unutar knjige ponuda bio je +86% veći, a ukupni promet +55% bolji.”⁶⁰

“Mjereći tržišnom kapitalizacijom, dionice su izgubile gotovo -15% vrijednosti, a indeksi između -17,5% (CROBEXnutris) te -29,6% (CROBEXkonstrukt).”⁶¹

Slika 16. CROBEX 2015-2020

Izvor: <https://zse.hr/default.aspx?id=97385>

⁵⁹ <https://zse.hr/default.aspx?id=97385> 20.rujan.2020

⁶⁰ <https://zse.hr/default.aspx?id=97385> 20.rujan.2020

⁶¹ <https://zse.hr/default.aspx?id=97385> 20.rujan.2020

6. ZAKLJUČAK

U radu smo spomenuli što su to dionice, opisali gdje se i kada prvi put pojavljuje dionica kao i što je isprava o dionici. Spomenuli smo i burze, također spomenuli smo kada se prvi put pojavljuje burza odnosno koja je prva burza na svijetu. Prikazali smo na koje sve vrste burza postoje, te opisali burzu vrijednosnih papira. Spomenuli i opisali najveće burze svijeta, ujedno i europske te prikazali način njihovog poslovanja i prikazali ukratko povijest. Prikazali smo najveće svjetske burzovne indekse te u suštinu prikazali europske burzovne indekse kao što su CAC 40, SMI 20, FTSE 100, EURO STOXX 50, DAX 30 i CROBEX, ujedno smo prikazali koje su to kompanije koje čine taj indeks. Najvažniji dio rada se odnosi na stanje dioničkih tržišta u Europi, a to smo prikazali putem kretanja cijena najvećih europskih indeksa.

Iz rada je vidljivo da je pandemija COVID-a 19 uistinu uzdrmala europsku, pa i svjetsku gospodarsku, a i tržišnu sliku što je dapače utjecalo na cijene dionica, dioničkih indeksa i trgovanja na dioničkim tržištima. Gotovo svako tržište je dotaknulo najnižu točku od velike krize iz 2008. godine. Ljudi su u početku prognozirali zastrašujuće prognoze i slomove mnogih tržišta. Danas se situacija popravila, iako je bolesnih više nego ikada stanje je stabilno i cijene se u povoljnom trendu. Mnogi najvaljuju drugi val koji bi trebao početi pred zimu 2020. godine pošto velik broj ljudi strahuje od ponovnog zatvaranja i karantena koje uvelike otežavaju društveni napredak, a tim poslovanje i u krajnjem slučaju stanje na tržištu.

Prema Deloitteu 2020. Godina će katastrofalno utjecati na transport, te grane povezane s turizmom kao što su restorani i hoteli gdje će se dobit prepoloviti. Također poprilično pogođena će biti i automobilska industrija gdje će se dobit smanjiti gotovo za jednu trećinu do 2024. Dobit bi se trebala stabilizirati uz manje oscilacije i anomalije. Za razliku od automobilske industrije, Deloitte smatra da će industrija proizvodnje pića te medijska industrija u dugoročnim prognoziranjima proći gore nego što je trenutno stanje. Smatraju da će maloprodaja biti vrlo utjecajna.⁶²Što ukoliko promislimo zasigurno ima smisla pošto je za vrijeme pandemije cijena proizvoda narasla, a ujedno tako i potražnja za proizvodima je rasla

⁶² <https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/about-deloitte/articles/utjecaj-covid-19-na-procjene-vrijednosti-i-poduzeca-EU.html> 19.rujan.2020

zbog straha od dugoročnog zatvaranja, s toga su ljudi stvarali zalihe proizvoda kod kuće. Prema Delloitu farmacija će proći bez ikakvih kriza, kako kroz ovu godinu tako i dugoročno⁶³

Kako li će godina završiti, hoće li se situacija vratiti u normalu ili će se dogoditi još nešto veliko je pitanje koje će nam samo vrijeme otkriti.

Ujedno jedno od pitanja koje se svakodnevno čuje je „isplati li se sada kupiti dionice“, „hoće li cijene još padati“ i sl. Pokušat ću to odgovoriti citatom jednog od genijalnih umova današnjice i velikim uzorom gospodinom Warrenom Buffettom „Razmišljajte u razdoblju od 10 godina, a ne 10 minuta. Ako niste spremni držati određene dionice jedno desetljeće, nemojte ih uopće kupovati“.⁶⁴

⁶³ <https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/about-deloitte/articles/utjecaj-covid-19-na-procjene-vrijednostii-poduzeca-EU.html> 20.rujan.2020

⁶⁴ J.Pardoe, Kako to radi Buffett, Zagreb, 2006.god, str.31

7. LITERATURA

Knjige:

1. Dr.Ivo Andrijanić, Poslovanje na robnim burzama, Zagreb, 1997.
2. I.Andrijanić, N. Vidaković, Poslovanje na burzama (načela i praksa), Zagreb, 2015
3. M.Papuga, S. Orsag, Z. Ardović, A.Mikac, Uvod u financijsko tržište i tržište vrijednosnih papira, Zagreb,, 1990
4. R.E.Bailey, The Economics of Financial Market, Cambridge University, 2005.
5. A.Dustin, How to Profit from the Next Bull Market, Dundurn, Ontario, 2017
6. J.Pardoe, Kako to radi Buffett, Zagreb, 2006.god

Web stranice:

1. <https://www.erstebank.hr/hr/poslovni-klijenti/financijska-trzista/vrijednosni-papiri/dionice>
2. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15291>
3. <https://zse.hr/default.aspx?id=47121#1.1>
4. <https://www.hanfa.hr/getfile/39370/%C5%A0to%20je%20dionica.pdf>
5. <https://www.investopedia.com/terms/o/otc.asp>
6. <https://burza.com.hr/portal/vrijednost-dionica/379>
7. <https://bs.wikipedia.org/wiki/Dionica>
8. <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/isprava-o-dionici>
9. <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Pla%C5%A1t>
10. <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/K/Kupon>
11. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60297>
12. <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-i/web/isprava-o-dionici>
13. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10314>
14. https://hr.wikipedia.org/wiki/Burza_vrijednosnih_papira
15. https://hr.wikipedia.org/wiki/New_York_Stock_Exchange
16. https://hr.wikipedia.org/wiki/London_Stock_Exchange
17. https://hr.wikipedia.org/wiki/London_Stock_Exchange
18. <https://hr.recrutement-basicsystem.com/3947215-tokyo-stock-exchange-organization-operating-principles-owner-listing>
19. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68238>
20. <https://zse.hr/default.aspx?id=26>
21. <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Burzovni-indeks>
22. <http://finance.hr/tournament/burzovni-indeksi/>
23. <https://admiralmarkets.com/hr/education/articles/forex-basics/burzovni-indeksi>
24. https://en.wikipedia.org/wiki/EURO_STOXX_50
25. <https://hr.wikipedia.org/wiki/DAX>
26. https://hr.wikipedia.org/wiki/FTSE_100
27. <https://drema-home.ru/bs/cto-takoe-mirovye-indeksy-cto-takoe-fondovyi-indeks-izvestnye/>
28. https://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_Market_Index
29. <https://hr.wikipedia.org/wiki/CROBEX>

30. <https://zse.hr/default.aspx?id=27137>
31. <https://www.investopedia.com/terms/b/bullmarket.asp>
32. <https://www.investopedia.com/terms/b/bearmarket.asp>
33. https://www.google.com/search?sxsrf=ALeKk01RQQnLgdYGg1rk7gAe0RxW9HYW_Q%3A1599824287207&ei=n2FbX72LDIfCkwW8ubjgBQ&q=dax&oq=dax&gs_lcp=CgZwc3ktYWIQAzIMCCMQJxCdAhBGEPoBMgQIIxAnMgQIIxAnMgIIADIICAAQsQMQgwEyAggAMgIIADICCAAyAggAMgQIABAKOgQIABBDOgUIABCxAzoHCCMQJxCdAIDbpacBWKSopwFgsqqnAWgAcAF4AIABdIgb1wKSAQMwLjOYAQCgAQGqAQdnd3Mtd2l6wAEB&scient=psy-ab&ved=0ahUKEwj91t3ygeHrAhUH4aQKHbwcDlwQ4dUDCA0&uact=5
34. <https://www.investing.com/indices/france-40-futures>
35. <https://www.investing.com/indices/germany-30-futures>
36. <https://www.investing.com/indices/eu-stocks-50-futures>
37. <https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/about-deloitte/articles/utjecaj-covid-19-na-procjene-vrijednostii-poduzeca-EU.htm>
38. <https://www.investing.com/indices/uk-100-futures-historical-data>
39. <https://www.investing.com/indices/switzerland-20-historical-data>
40. <https://zse.hr/default.aspx?id=44101&index=CROBEX>

POPIS SLIKA

Slika 1. Dionica Stor Kopparberg Bergslags Aktiebolag-a iz 1288.godine	5
Slika 2. Izgled ispravka o dionici.....	6
Slika 3. Kompanije CROBEX-a	22
Slika 4. Kompanije CROBEX 10.....	23
Slika 5. CAC 40	25
Slika 6. CAC 40 2015-2020.....	26
Slika 7. DAX.....	27
Slika 8. DAX 2015-2020	28
Slika 9. EURO STOXX 50.....	29
Slika 10. EURO STOXX 50 2015-2020	30
Slika 11. FTSE 100	31
Slika 12. FTSE 100 2015-2020	32
Slika 13. SMI 20.....	33
Slika 14. SMI 2015-2020.....	34
Slika 15. CROBEX.....	35
Slika 16. CROBEX 2015-2020	36

POPIS TABLICA

Tablica 1. Svjetski burzovni indeksi.....	16
Tablica 3 EURO STOXX 50.....	17
Tablica 4. Kompanije DAX-a	18
Tablica 5. Kompanije FTSE 100 indeksa	19
Tablica 6. Kompanije CAC 40 u svibnju 2020.....	20
Tablica 7. Kompanije SMI na 3.9.2020.....	21